

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/118/2007

ZMIANY W WIZERUNKU POLAKA I EUROPEJCZYKA PO TRZECH LATACH CZŁONKOSTWA POLSKI W UE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

Dotychczasowa przynależność Polski do Unii Europejskiej w odczuciu samych Polaków przyniosła naszemu krajowi znaczące korzyści. Z przystąpieniem do Wspólnoty Polacy wiążą przede wszystkim pozytywne zmiany społeczno-ekonomiczne: przyspieszenie wzrostu gospodarczego, szanse rozwoju polskich firm i gospodarstw rolnych, napływ funduszy unijnych, większe możliwości podejmowania pracy za granicą. Nasuwa się pytanie, czy zadowolenie z efektów członkostwa przekłada się na poprawę samooceny Polaków. Czy we własnym odczuciu jesteśmy coraz bardziej podobni do mieszkańców Europy Zachodniej, a z drugiej strony – czy udaje nam się zachować naszą kulturową i narodową tożsamość¹?

Podobnie jak w ubiegłych latach – ostatnio w marcu 2004 roku, tuż przed przystąpieniem naszego kraju do UE – prosiliśmy respondentów, aby za pomocą zestawu cech ułożonych w przeciwstawne pary scharakteryzowali typowego Europejczyka i typowego Polaka. Układ cech, jakie badani przypisywali Polakowi i Europejczykowi, obrazuje stereotypowy wizerunek każdego z nich.

Analiza zmian dotyczących stereotypowego wyobrażenia Polaka i Europejczyka prowadzi do czterech głównych wniosków:

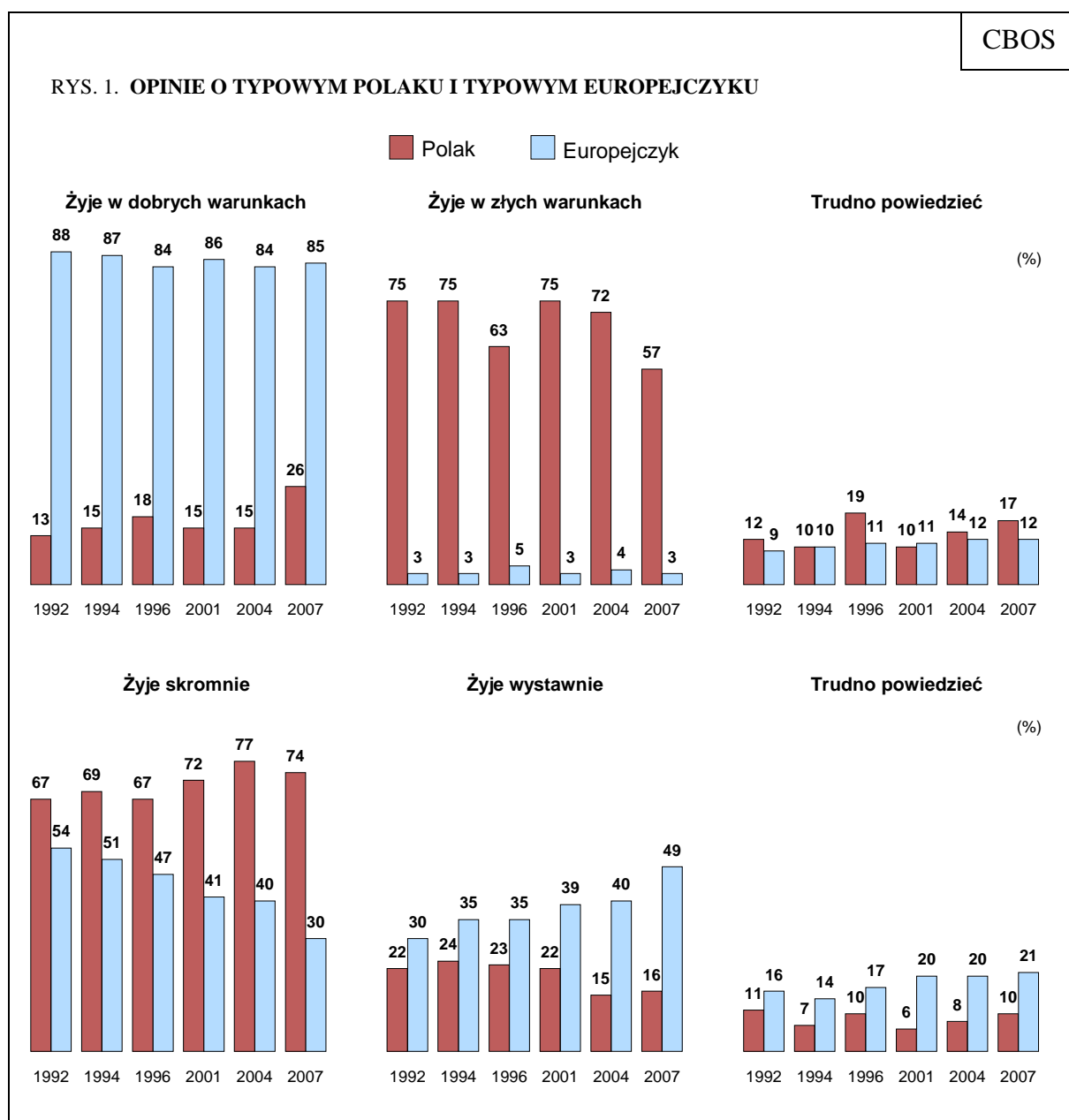
- 1) wizerunek typowego Polaka bardziej zmienia się w czasie niż wizerunek mieszkańca zachodniej Europy;
- 2) z biegiem czasu pod wieloma względami stajemy się coraz bardziej podobni do mieszkańców Europy Zachodniej. Tym, co w opinii społecznej nadal w największym stopniu odróżnia Polaka od Europejczyka, jest przede wszystkim inny system wartości, a także gorsze warunki życia;
- 3) w ciągu ostatnich trzech lat, tzn. od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej autostereotyp Polaka znacząco się poprawił. Największe zmiany dotyczą poczucia pewności siebie – Polacy dotychczas raczej zagubieni stali się bardziej świadomi własnej wartości;

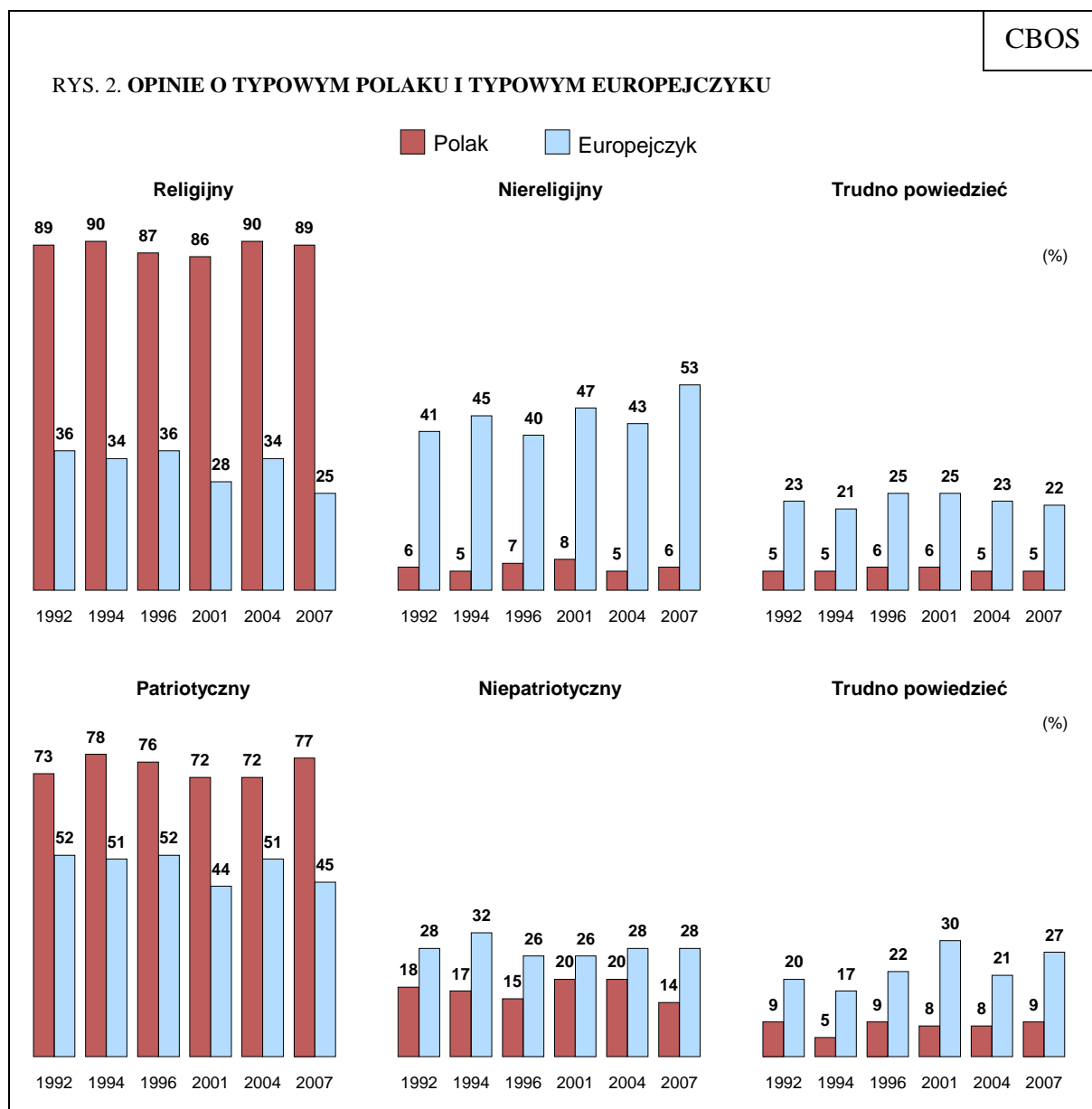
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (205) zrealizowano w dniach od 1 do 4 czerwca 2007 roku na liczącej 903 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

- 4) z perspektywy kilkunastu lat widać, że największe zmiany w autocharakterystyce Polaków dotyczą ich stosunku do pracy zawodowej, kariery i polegają na wyraźnym dowartościowaniu tej sfery życia.

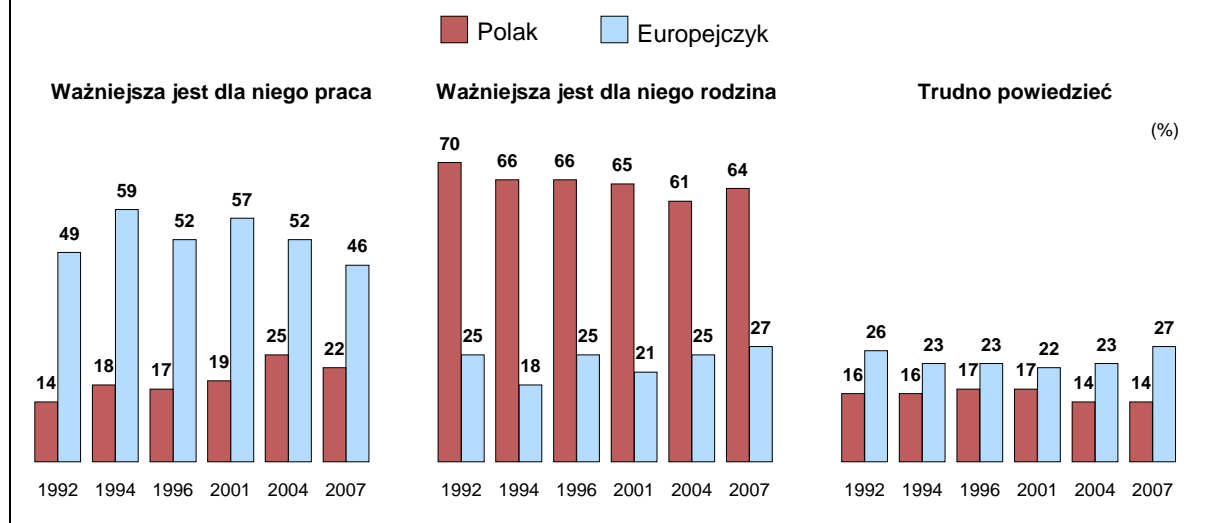
W ciągu ostatnich trzech lat wyraźnie poprawiły się oceny materialnego poziomu życia Polaków. Nadal jednak w społecznej ocenie przeciętny Polak żyje w złych warunkach materialnych, skromnie. Warunki bytowe typowego Europejczyka są postrzegane jako dobre. Z biegiem czasu coraz więcej osób uważa, że mieszkańcy Europy Zachodniej żyją nie tylko dostatnio, ale nawet wystawnie.

Mimo trwających od kilkunastu lat przemian systemowych i trzyletniej obecności Polski w UE Polacy zdołali zachować cechy konstytutywne dla naszej tożsamości narodowej, takie jak: religijność, patriotyzm oraz przywiązanie do rodziny jako wartości nadrzędnej wobec pracy. Ponadto obecnie więcej osób niż trzy lata temu uważa, że przeciętnego Polaka cechuje patriotyzm oraz to, że przedkłada rodzinę nad pracę.

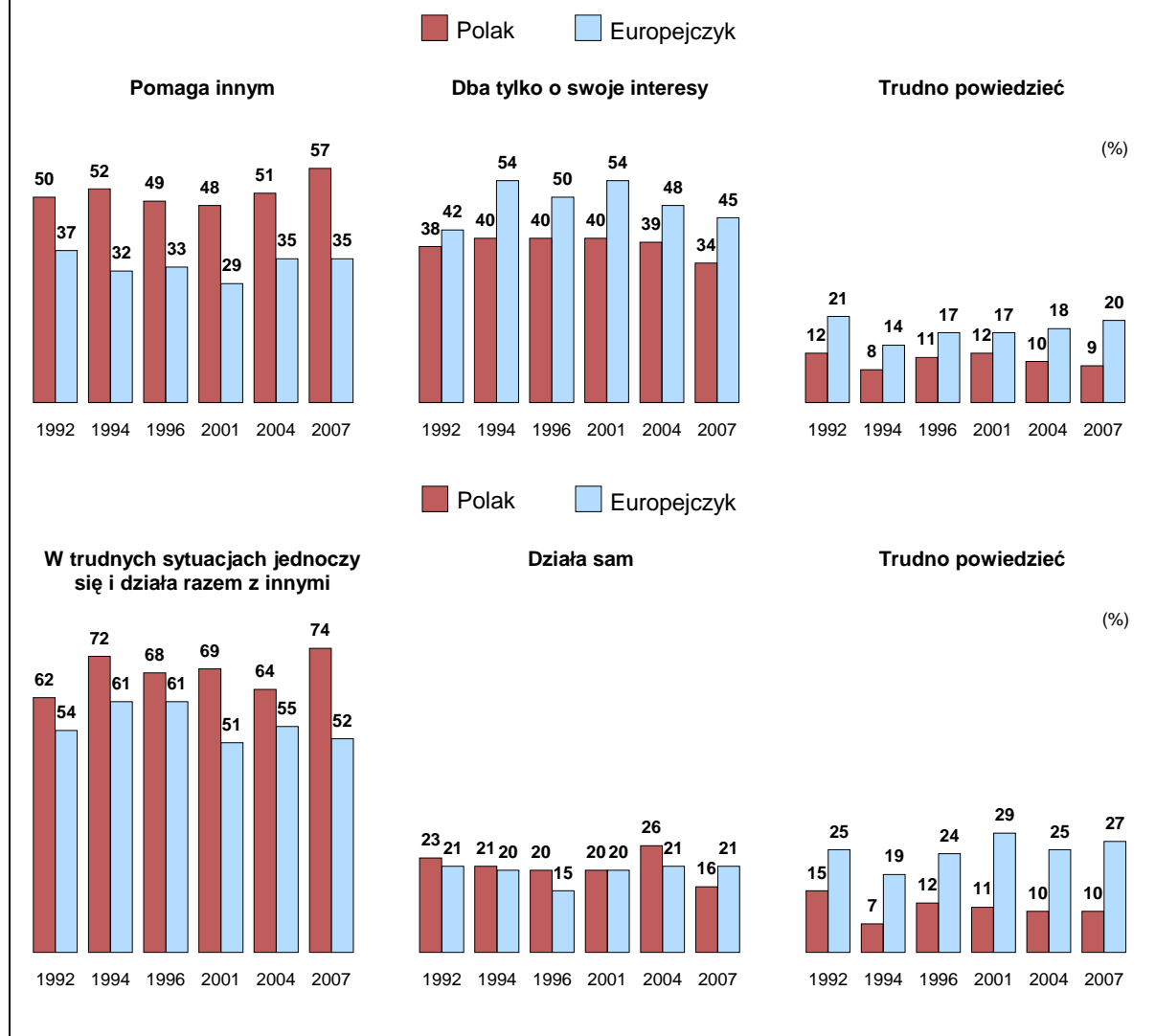
RYS. 3. OPINIE O TYPOWYM POLAKU I TYPOWYM EUROPEJCZYKU

O ile w stereotypowe wyobrażenie Polaka wpisana jest orientacja wspólnotowa zarówno na poziomie grupy religijnej, narodu, jak i rodziny, o tyle w obrazie typowego mieszkańca Europy Zachodniej silniej zaznacza się indywidualizm. W miarę upływu czasu coraz mocniej utrwała się przekonanie, że przeciętny Europejczyk jest człowiekiem niereligijnym. Zdecydowanie rzadziej niż typowemu Polakowi przypisuje mu się patriotyzm. Wprawdzie mniej osób niż w ubiegłych latach jest zdania, że typowy mieszkaniec Europy Zachodniej bardziej ceni pracę niż rodzinę, jednak opinia ta nadal przeważa.

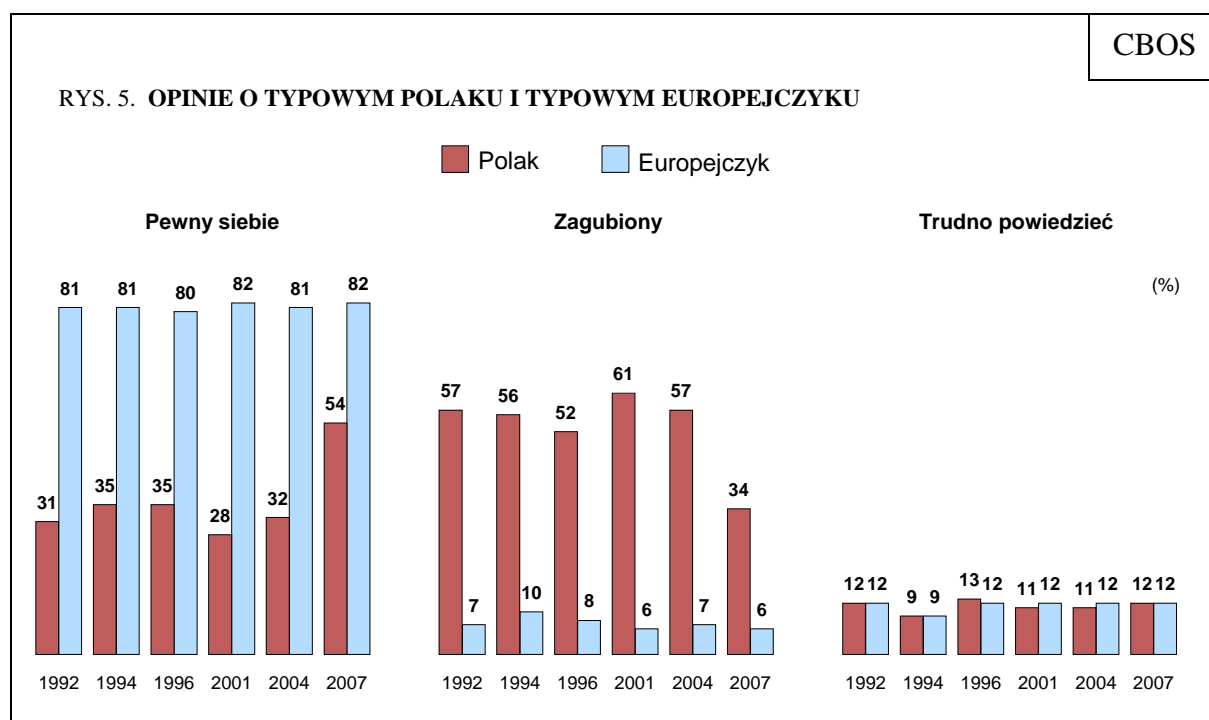
O postrzeganej wspólnotowej orientacji Polaka świadczą także – obecnie jeszcze częstsze niż w ubiegłych latach – opinie, że typowy mieszkaniec naszego kraju raczej pomaga innym, niż dba tylko o swoje interesy, oraz że w trudnych sytuacjach jednoczy się i działa razem z innymi. W odróżnieniu od typowego Polaka przeciętny mieszkaniec Europy Zachodniej skłonny jest raczej dbać wyłącznie o swoje interesy, niż pomagać innym; na ogół też działa sam.

RYS. 4. OPINIE O TYPOWYM POLAKU I TYPOWYM EUROPEJCZYKU

W poprzednich badaniach jedną z cech najbardziej różniących typowego Polaka od przeciętnego mieszkańca Europy Zachodniej było jego zagubienie, brak pewności siebie. Ostatnio wyraźnie – w społecznej ocenie – przybyło nam pewności siebie, choć nadal znacznie rzadziej charakteryzuje ona Polaków niż Europejczyków. W ciągu trzech lat, jakie upłynęły od przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej, Polacy stali się mniej zagubieni, a bardziej pewni siebie, wierzący w swoje możliwości. Dostrzeganą poprawę samooceny Polaków po wejściu do UE potwierdzają wcześniejsze badania. Już po rocznej obecności naszego kraju we Wspólnocie prawie połowa ankietowanych (46%) oceniała,

że członkostwo w UE przyczyniło się do wzmocnienia u Polaków poczucia własnej wartości. Obecnie niemal tyle samo respondentów (45%) zgadza się z tą opinią².

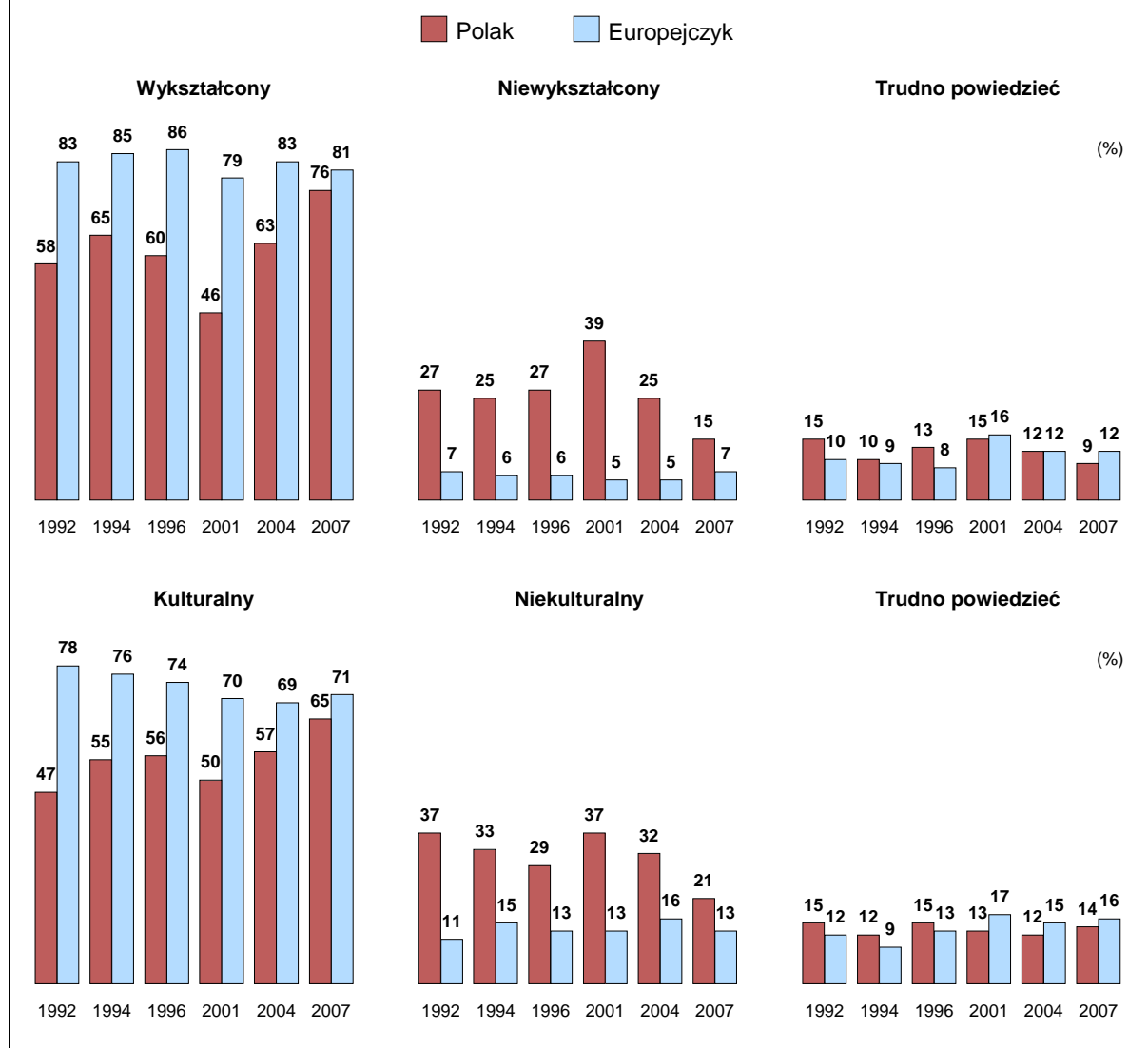
Pod względem pozostałych analizowanych cech, które składają się na stereotypowy wizerunek Polaka i Europejczyka, obie charakterystyki różnią się już w mniejszym stopniu. Typowego Polaka i Europejczyka łączy porównywalny poziom wykształcenia i kultury, niemal równie silna motywacja do osiągnięcia sukcesu, podobne nastawienie do pracy i wydawania pieniędzy, podobny stosunek do ludzi oraz zasady etyczne.

Jeszcze tuż przed akcesją typowy Polak znacząco rzadziej niż przeciętny mieszkaniec zachodniej Europy postrzegany był jako wykształcony i kulturalny. Obecnie różnice między nimi są niewielkie – w społecznym odczuciu przeciętny Polak niemal dorównuje typowemu Europejczykowi pod względem wykształcenia i kultury.

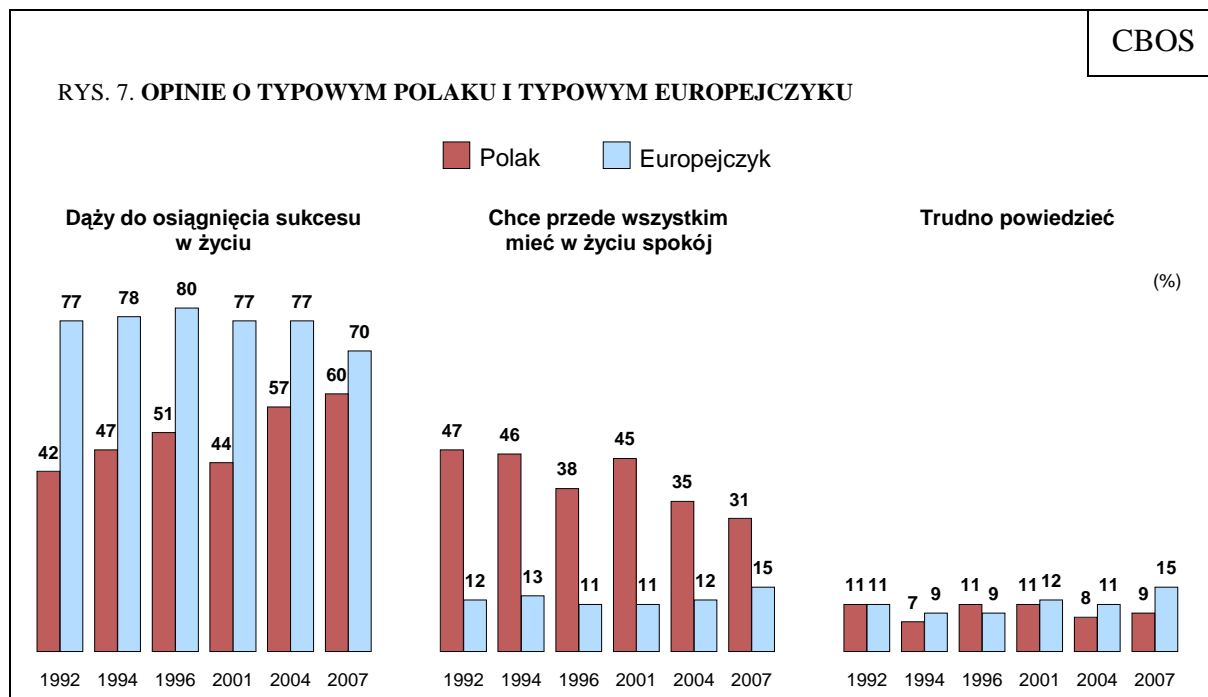
² Por. komunikat CBOS „Ocena skutków przystąpienia Polski do UE po trzech latach członkostwa”, kwiecień 2007.

RYS. 6. OPINIE O TYPOWYM POLAKU I TYPOWYM EUROPEJCZYKU

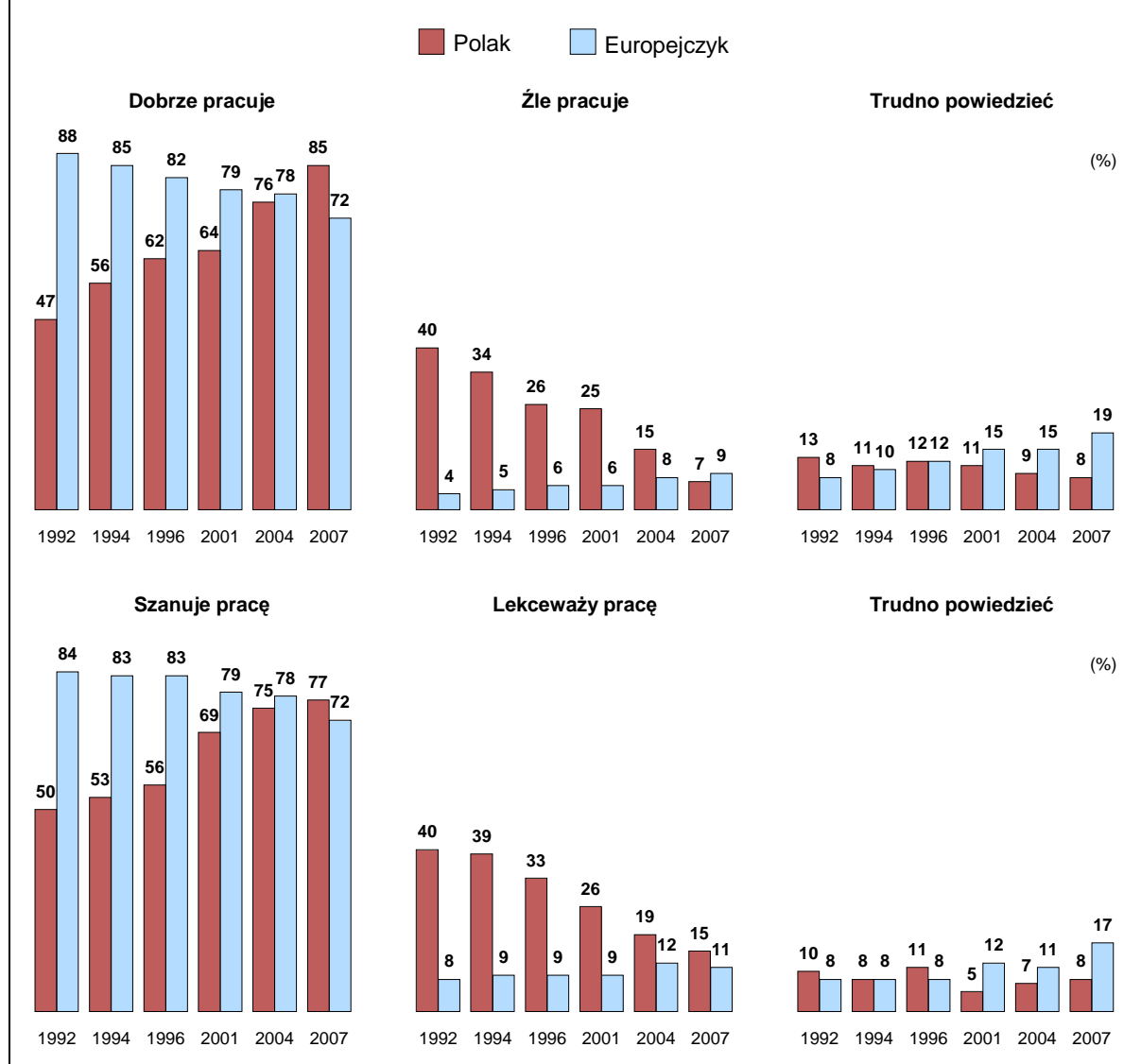

Obecnie w obrazie Polaka silniej niż w ubiegłych latach eksponowane jest dążenie do osiągnięcia sukcesu. Potrzeba życiowego sukcesu słabiej niż w poprzednich badaniach widoczna jest natomiast w stereotypowym wyobrażeniu mieszkańca zachodniej Europy. W efekcie przeciętny Polak tylko niewiele rzadziej niż typowy Europejczyk postrzegany jest jako osoba ambitna, nastawiona na sukces.

Okres przekształceń systemowych wpłynął na poprawę stosunku Polaków do pracy. W każdym kolejnym badaniu, poczynając od pierwszej połowy lat dziewięćdziesiątych, przybywało respondentów opisujących przeciętnego Polaka jako osobę, która dobrze pracuje i ceni pracę. W marcu 2004 roku, tuż przed rozszerzeniem Unii Europejskiej, pod względem pracowitości i poszanowania pracy niemal już nie ustępowaliśmy we własnym odczuciu mieszkańcom Europy Zachodniej. Trzy lata po wejściu do Unii Europejskiej, które przyniosły intensyfikację wyjazdów zarobkowych Polaków do krajów Wspólnoty i uznanie dla polskich pracowników ze strony zagranicznych pracodawców, nie tylko dorównujemy Europejczykom – według własnych ocen – pod względem pracowitości i szacunku dla pracy, ale jesteśmy od nich lepsi. Pracujemy lepiej i bardziej cenimy pracę niż mieszkańcy Europy Zachodniej. Co więcej, o ile stosunek Polaków do pracy systematycznie się poprawia, o tyle przeciętny Europejczyk z biegiem czasu coraz rzadziej opisywany jest jako osoba pracowita i ceniąca pracę. Mimo tych zmian – w opinii społecznej – zarówno typowy Polak, jak i typowy Europejczyk dobrze pracuje i szanuje swoją pracę.

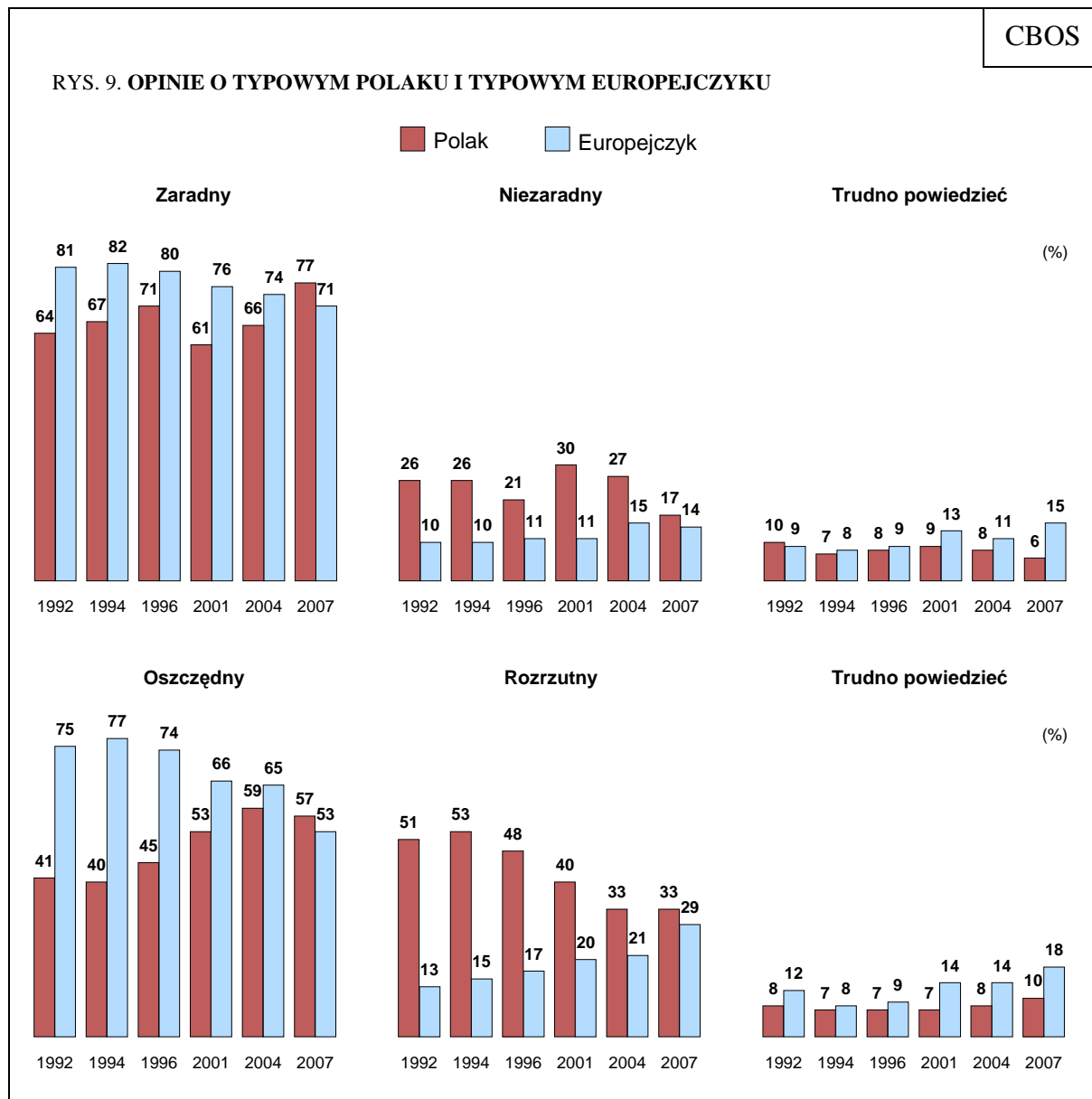
RYS. 8. OPINIE O TYPOWYM POLAKU I TYPOWYM EUROPEJCZYKU

W ostatnich trzech latach nie tylko poprawiło się nastawienie Polaków do pracy, ale wzrosła również ich zaradność. Po raz pierwszy nieco więcej badanych określiło typowego Polaka jako osobę zaradną, niż charakteryzowało w ten sposób przeciętnego mieszkańca Europy Zachodniej.

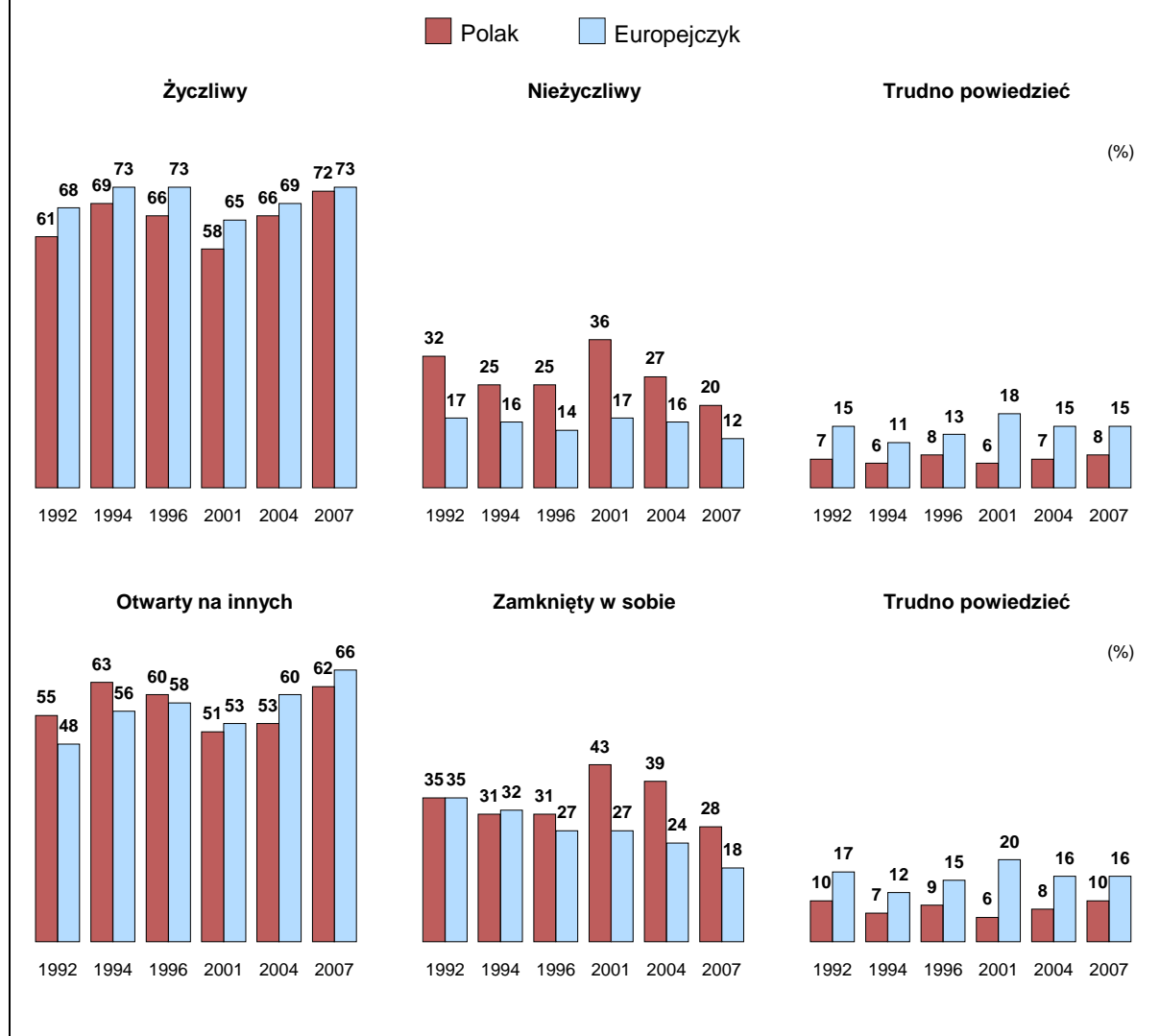
W ciągu ostatnich kilkunastu lat zmienił się stosunek Polaków do wydawania pieniędzy. W badaniach przeprowadzonych w latach dziewięćdziesiątych więcej ankietowanych opisywało typowego Polaka jako rozrutnego niż oszczędnego. Ostrożność w wydawaniu pieniędzy przypisywano natomiast mieszkańcom Europy Zachodniej. W kolejnych latach Polacy stali się w odczuciu badanych bardziej oszczędni, a przekonanie

o oszczędności Europejczyków osłabło. Obecnie przeciętny Polak i mieszkaniec Europy Zachodniej nie różnią się pod względem sposobu gospodarowania pieniędzmi i są postrzegani jako osoby oszczędne.

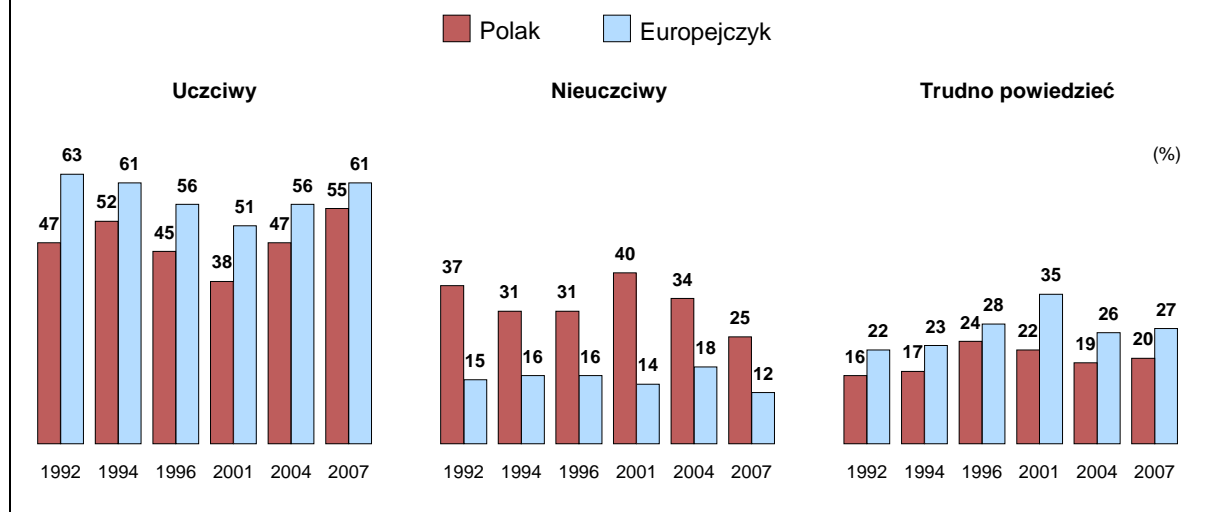
Wejście Polski do Unii Europejskiej spowodowało poprawę postrzegania stosunku do ludzi zarówno u Polaków, jak i mieszkańców zachodniej Europy. Typowy Polak i typowy Europejczyk częściej niż przed trzema laty charakteryzowany jest jako osoba życzliwa i otwarta na innych. Opinie o ich pozytywnym nastawieniu do ludzi podziela większość ankietowanych. Nadal jednak nieco częściej nieżyczliwość i zamknięcie w sobie przypisywane są Polakom niż mieszkańcom Europy Zachodniej.

RYS. 10. OPINIE O TYPOWYM POLAKU I TYPOWYM EUROPEJCZYKU

W ostatnich trzech latach zarówno Polacy, jak i Europejczycy stali się w odczuciu społecznym nie tylko bardziej życzliwi i otwarci, ale także częściej uznawani są za osoby uczciwe. Tylko niewiele mniej badanych charakteryzuje w ten sposób typowego Polaka niż przeciętnego mieszkańca zachodniej Europy. Nadal jednak nieuczciwość częściej przypisywana jest naszym rodakom.

RYS. 11. OPINIE O TYPOWYM POLAKU I TYPOWYM EUROPEJCZYKU

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej miało, jak się okazuje, znaczący wpływ także na sposób, w jaki Polacy widzą i oceniają samych siebie. Po trzech latach członkostwa spoglądamy na siebie łaskawszym okiem niż przed akcesją. Można zaryzykować tezę, że stopniowo zaczynamy pozbywać się kompleksów i porównując się z mieszkańcami Europy Zachodniej dostrzegamy nie tylko swoje słabe strony, ale coraz częściej także swoje atuty. W ciągu ostatnich trzech lat najbardziej przybyło nam pewności sobie. W ocenie społecznej pod względem pracowitości i zaradności przewyższamy już mieszkańców „starej” Europy. Jesteśmy niemal tak samo dobrze wykształceni, kulturalni i równie ambitni. Poprawiają się też nasze umiejętności interpersonalne – we własnej ocenie jesteśmy bardziej otwarci i życzliwi, a także uczciwi. Czujemy się bardziej Europejczykami, jednocześnie zachowując, a nawet wzmacniając swoją tożsamość kulturową i narodową. Pozostajemy osobami religijnymi, patriotycznymi, przywiązanymi do rodziny. Optymistyczny obraz samych siebie mogą zaburzać wciąż znaczne różnice w materialnych warunkach życia między nami a mieszkańcami zachodniej części kontynentu europejskiego. Jednak i w tej dziedzinie powoli zaczynamy zbliżać się do Europy.

Opracowała
Beata ROGUSKA